

Araştırma Makalesi/Research Article

Hemşirelik Öğrencilerinin Stres Kaynakları ile Algıladıkları Sosyal Destek Arasındaki İlişki

Relationship Between Stress Sources and Perceived Social Support of Nursing Students

Duygu Bayraktar¹ Arzu Karabağ Aydın¹ Saadet Erzincanlı²

¹Kafkas Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Kars, TÜRKİYE
²Aksaray Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Aksaray, TÜRKİYE

Geliş tarihi/ Date of receipt: 15/05/2022 **Kabul tarihi/ Date of acceptance:** 02/04/2023
© Ordu University Faculty of Health Sciences, Department of Nursing, Türkiye, **Published online:** 15/10/2023

ÖZ

Amaç: Bu çalışma hemşirelik öğrencilerinin yaşadığı stres kaynakları ile algıladıkları sosyal destek arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Yöntem: Tanımlayıcı ve kesitsel tipteki bu çalışma, 6 Mayıs-24 Haziran 2019 tarihleri arasında İç Anadolu ve Doğu Anadolu Bölgesi'nde bulunan iki üniversitenin Sağlık Bilimleri Fakültesi'nde yapılmıştır. Araştırmanın evrenini, 2018-2019 öğretim yılı bahar döneminde okuyan tüm hemşirelik öğrencileri (N=1117) oluşturmuştur. Çalışma, katılmayı kabul eden toplam 860 (%76.9) öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Veriler, "Öğrenci Kişisel Bilgi Formu" (ÖKBF), "Öğrenci Stresör Ölçeği" (ÖSÖ) ve "Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği" (ÇBASDÖ) kullanılarak edinilmiştir. Verilerin analizinde Mann-Whitney U testi, Kruskal Wallis-H testi ve Spearman korelasyon uygulanmıştır.

Bulgular: Öğrencilerin ÖSÖ toplam puan ortalaması 33.58±7.60 iken, ÇBASDÖ toplam puan ortalaması 60.68±14.02 olarak bulunmuştur. Hemşirelik öğrencilerinden ailesinin gelir durumu iyi olanlarda ve sorunlar karşısında ailesinden destek alanlarda ÖSÖ puan ortalaması anlamlı derecede daha düşük, ÇBASDÖ puan ortalaması ise anlamlı derecede daha yüksek olduğu belirlenmiştir (p<0.05). Kişilik yapısını sinirli/agresif olarak tanımlayanlarda ÖSÖ, özgüvenli olarak tanımlayanlarda ÇBASDÖ puan ortalamasının anlamlı derecede daha yüksek olduğu belirlenmiştir (p<0.05). Öğrencilerin ÖSÖ ve ÇBASDÖ puanları arasında ilişki bulunmamıştır (p=0.912, r=-0.004).

Sonuç: Bu çalışmada hemşirelik öğrencilerinin hem stres kaynaklarının hem de algıladıkları sosyal desteğin ortalamasının üzerinde olduğu saptanmıştır. Hemşirelik öğrencilerinin yaşadığı stres kaynakları ile algıladıkları sosyal destek arasında ilişki saptanmamıştır.

Anahtar kelimeler: Stresör, algılanan sosyal destek, hemşirelik öğrencileri

ABSTRACT

Objective: This study was conducted to determine the relationship between the sources of stress experienced by nursing students and the social support they perceived.

Methods: This descriptive and cross-sectional study was conducted between May 6 and June 24, 2019 in the Faculty of Health Sciences of two universities in the Eastern Anatolia and Central Anatolia Regions. The universe of the research consisted of all nursing students (N=1117) studying in the spring semester of 2018-2019 academic year. The study was carried out with a total of 860 (76.9%) students who agreed to attend. Data was collected using "The Student Personal Information Form" (SPIF), "The Stressors In Students Scale" (SIS) and "The Multidimensional Scale of Perceived Social Support" (MSPSS). The Mann-Whitney U, Kruskal Wallis-H test and Spearman correlation were used for data analysis.

Results: While the SIS total score mean of the students was 33.58±7.60, the MSPSS total score mean was found to be 60.68±14.02. It was determined that among the nursing students, those with good family income and those who receive support from their family in the face of problems had a significantly lower mean score on SIS, and a mean score on MSPSS significantly higher (p<0.05). It was determined that the mean score of SIS was significantly higher for those who defined their personality structure as nervous, and MSPSS for those who defined it as self-confident (p<0.05). No relationship was found between the SIS and MSPSS scores of the students (p=0.912, r=-0.004).

Conclusion: In this study, it was determined that both the sources of stress and the perceived social support of nursing students were above the mean. No relationship was found between the sources of stress and the perceived social support of nursing students.

Keywords: Stressor, perceived social support, nursing students

ORCID IDs of the authors: DB: 0000-0001-6790-6139; AKA: 0000-0002-0002-4091; SE: 0000-0001-9348-3803

Sorumlu yazar/Corresponding author: Dr. Öğr. Üyesi Duygu Bayraktar

Kafkas Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Hemşirelik Esasları Anabilim Dalı, Kars, TÜRKİYE

*Bu araştırma, 6-8 Aralık 2019 tarihlerinde Türkiye'de düzenlenen 5. Ulusal 1. Uluslararası Temel Hemşirelik Bakımı Kongresi'nde sözel bildiri olarak sunulmuştur.

e-posta/e-mail: duyubayraktar2009@hotmail.com

Atf/Citation: Bayraktar D, Aydın AK, Erzincanlı S. (2023). Hemşirelik öğrencilerinin stres kaynakları ile algıladıkları sosyal destek arasındaki ilişki. Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi, 6(3), 681-693. DOI:10.38108/ouhcd.1117081

Content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Giriş

Üniversite, gençlerin yeni beceriler, deneyimler geliştirdiği, sosyal ağları genişlettiği ve bilgi edindiği bir değişim dönemidir (Zhang ve ark., 2018; Alsubaie ve ark., 2019). Üniversite yaşamı, öğrencileri, ilk yıllarında henüz yeni ve tanıdık olmayan durumlarla karşı karşıya bırakır (Babakova, 2019) ve bu yaşamda öğrenciler akademik gerçekliğe uyum sağlama çabası gerektiren durumlardan geçer (Ribeiro ve ark., 2020). Üniversitede başarı, yeni çevre ile ilgili olaylara uyum sağlamayı gerektirir (Zamani-Alavijeh ve ark., 2017). Mesleki eğitimde bir stres kaynağı olabilen bu uyum süreci (de Almeida ve ark., 2018; Alsubaie ve ark., 2019) gibi üniversite öğrencilerinin akademik yaşamları boyunca karşılaşılabilecekleri farklı stres kaynakları da bulunmaktadır (Khademian ve ark., 2021). Üniversite öğrencileri genellikle, akademik gereksinimler, kişisel ilişkiler ve kariyer seçimleri gibi faktörlerden kaynaklı stres yaşarlar (Jun ve Lee, 2017a; Jun ve ark., 2018; Babakova, 2019). Üniversite öğrencileri, yeni bir çevrede yaşama, çeşitli sosyal ve kültürel zorluklarla baş etme (Alorani ve Alradaydeh, 2018), önceki sosyal destek ağlarının kaybı veya azalması, yeni arkadaşlar edinme gereksinimi, akademik zorluklar, ekonomik sorunlar, yaşamı tehdit eden hastalık ve fiziksel şiddet gibi bazı travmatik olaylar (Zhang ve ark., 2018), dönem boyunca yoğun iş yükü algısı ve uzun sınav oturumlarının olması (Alsaqri, 2017; Babakova, 2019; Chaabane ve ark., 2021), akademik başarının yanı sıra aile ve iş sorumluluklarını yerine getirme gibi ulaşılması gereken hedeflerinin olması (Vungkhanching ve ark., 2016) gibi çeşitli stres kaynakları ile karşı karşıyadırlar.

Hemşirelik öğrencileri, üniversite yıllarında diğer disiplinlerdeki üniversite öğrencilerine göre daha yüksek düzeyde stres yaşarlar (Rafati ve ark., 2017; Demiray ve ark., 2017; Akansel ve ark., 2021). Hemşirelik öğrencileri üniversite öğrencisi olmanın getirdiği stres kaynaklarının yanı sıra, eğitimleri sırasında ve klinik uygulamalarında stres yaşarlar (Demiray ve ark., 2017). Klinik uygulamalar sağlık sorunu yaşayan bireyler ve aileleri ile çalışmanın neden olduğu ek stres kaynaklarını da beraberinde getirir (Yıldırım ve ark., 2017; Aktürk ve Budak, 2019). Hemşirelik öğrencilerinin yanlış bir şey yapma korkusu, hemşirelik ile ilgili bilgi ve becerilerinin henüz istendik düzeye ulaşmamış olması, hasta ve yakınlarının öğrenci hemşirelere karşı güvensizliği,

diğer sağlık ekibi üyelerinin öğrencileri önemsememesi ve takdir etmemesi, öğrencilerin uygun olmayan klinik ortamda uygulama yapması ya da uygulama fırsatı bulamaması gibi durumlar yaşamaları stres kaynaklarından birkaçıdır (Ismaile, 2017; Alsaqri, 2017; Akansel ve ark., 2021). Bu stres kaynaklarının öğrencilerde sağlık sorunlarına da yol açtığı bildirilmiştir (Demiray ve ark., 2017; Alsaqri, 2017; Suarez Garcia ve ark., 2018; Akansel ve ark., 2021; Khademian ve ark., 2021). Bu bağlamda üniversite eğitmenleri, hemşirelik öğrencilerinin gelişimlerini ve ilerlemelerini destekleyebilmeleri için karşılaştıkları stres kaynaklarının farkında olmalıydılar (Rafati ve ark., 2017). Akademik ortamda üniversite eğitmenlerinin hemşirelik öğrencilerinin stres kaynaklarının farkında olması, klinik ve akademik ortamda öğrencilere stres kaynakları ile baş edebilmeleri için yeterli destek temin etmeleri stresin öğrenciler üzerindeki negatif izlenimlerini hafifletmede mühim rol oynadığı belirtilmektedir (Demiray ve ark., 2021).

Hemşirelik öğrencilerinin, karşılaşılabilecekleri stres kaynakları ile başa çıkabilmeleri için kendilerini psikolojik olarak güçlendirilmiş hissetmeleri gerekmektedir (Jun ve Lee, 2017b; Demiray ve ark., 2021). Üniversite öğrencilerinin sosyal ilişkilerinin iyileştirilmesinde (Alsubaie ve ark., 2019) akademik stresle başa çıkmalarında (Vungkhanching ve ark., 2016; Zamani-Alavijeh ve ark., 2017), aile ve arkadaşlardan alınan sosyal desteğin önemli bir yeri vardır (Alorani ve ark., Alradaydeh 2018). Sosyal destek kaynaklarının belirlenmesi, öğrencilerin stres ile baş etmelerinde, duygusal, sosyal ve akademik uyumlarında önemlidir (Alsubaie ve ark., 2019). Ebeveynlerden ve eğitmenlerden alınan destek, üniversite yaşamına sosyal uyumu kolaylaştırırken arkadaşlardan gelen destek ise duygusal uyumu geliştirir (Jun ve Lee, 2017a). Literatürde, öğrenci hemşirelerin stresle baş etme düzeyleri ile algıladıkları sosyal destek arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalar (Üstündağ ve ark., 2019; Khademian ve ark., 2021) bulunmaktadır. Ancak hemşirelik öğrencilerinin yaşadığı stres kaynakları ile algıladıkları sosyal destek durumlarını araştıran herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Yukarıda sunulan bilgiler ışığında hemşirelik öğrencilerinin eğitimleri sırasında yaşadıkları stresin akademik uyum/başarı, sosyal ilişki ve yaşam kalitesi üzerindeki olumsuz etkisinden dolayı öğrencilerin stres kaynaklarının belirlenmesi ve sosyal destek sistemlerinin bilinmesi gerekmektedir. Literatürde hemşirelik öğrencilerinin akademik ortamda

karşılaşabilecekleri stres kaynaklarının azaltılması ve öğrencilere sosyal destek sağlanması, öğrencilerin stresini büyük oranda azalttığı (Zamani-Alavijeh ve ark., 2017) ve stres kaynağı ile başa çıkma konusunda olumlu sonuçlara katkı sağladığı (de Almeida ve ark., 2018) belirtilmektedir. Hemşirelik öğrencilerinin yaşadığı stres kaynakları ile algıladıkları sosyal destek arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapılan bu araştırma sonuçlarının öğrencilerinin stres kaynaklarının bilinmesine ve stres kaynağı ile başa çıkma konusunda sosyal destek sistemleri ile ilgili fikir vermesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu nedenle bu çalışma hemşirelik öğrencilerinin yaşadığı stres kaynakları ile algıladıkları sosyal destek arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Araştırma Soruları

1. Hemşirelik öğrencilerinin yaşadığı stres kaynakları nelerdir?
2. Hemşirelik öğrencilerinin stres kaynaklarının toplam ve alt boyutları puanları ile algıladıkları sosyal destek toplam ve alt boyutları puanları arasında bir ilişki var mıdır?
3. Hemşirelik öğrencilerinin stres kaynakları ile algıladıkları sosyal destek; belirlenen tanıtıcı özellikler ile farklılaşmakta mıdır?

Yöntem

Araştırmanın Şekli

Tanımlayıcı ve kesitsel tipte olan bu çalışma, 6 Mayıs-24 Haziran 2019 tarihleri arasında yürütülmüştür.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 2018-2019 eğitim-öğretim yılı bahar dönemine kayıtlı 1., 2., 3. ve 4. sınıf toplam N=1117 hemşirelik öğrencisi oluşturmuştur. Araştırmanın verileri; İç Anadolu Bölgesi'nde, Doğu Anadolu Bölgesi'nde bulunan üniversiteler arasından basit rastgele örneklem yöntemine göre her iki bölgeden birer tane olacak şekilde seçilen üniversitelerin sağlık bilimleri fakültesi hemşirelik bölümünden toplanmıştır. Araştırmada evrenin tamamına ulaşılması hedeflenmiş fakat araştırmaya gönüllü olarak katılan toplam 860 öğrenci araştırmanın örneklem grubunu oluşturmuştur. Bu hemşirelik öğrencilerinin 316'sı İç Anadolu, 544'ü Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki sağlık bilimleri fakültesi hemşirelik bölümünde okuyan öğrenciler oluşturmuştur. Çalışmaya katılım oranı %76.9'dur.

Veri Toplama Araçları

Çalışmada veriler "Öğrenci Kişisel Bilgi Formu (ÖKBF)", "Öğrenci Stresör Ölçeği (ÖSÖ)" ve "Çok

Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (ÇBASDÖ)" kullanılarak toplanmıştır.

Öğrenci Kişisel Bilgi Formu (ÖKBF):

Araştırmacılar tarafından literatür doğrultusunda (Demiray ve ark., 2017; Üstündağ ve ark., 2019; Dikmen ve ark., 2017; Alorani ve Alradaydeh, 2018; Zamani-Alavijeh ve ark., 2017) oluşturulan bu formda; hemşirelik öğrencilerinin sınıf düzeyi, cinsiyeti, medeni durumu, ailenin yapısı, en son mezun olduğu okul, ailenin gelir durumu, yaşı, birlikte kaldığı yer, annesinin ve babasının öğrenim düzeyi, akademik başarısı, aile içi iletişimi, kişilik yapısı, stres olarak algıladığı olaylar ve sorunlar karşısında algıladığı destekler olmak üzere toplam 15 soruya yer verilmiştir.

Öğrenci Stresör Ölçeği (ÖSÖ):

Salamonson ve ark., (2011) tarafından oluşturulan ölçeğin Cronbach Alfa değeri 0.85'dir. Demiray ve ark., (2017) tarafından geliştirilen ölçeğin eğitim ve finansal boyutları olmak üzere 2 alt boyutu bulunmaktadır. Ölçek 5'li likert dereceli olup ölçeğin maddeleri 1 "Hiç stresli değil", 5 "Son derece stresli" şeklinde değerlendirilmek ile birlikte toplam 11 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin eğitim alt boyutu 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8 ve finans alt boyutu 6, 9, 10, 11. maddeleri içermektedir. Bu ölçekten alınabilecek en yüksek puan 55, en düşük puan ise 11'dir. Ölçekten alınan yüksek puan öğrencilerin stres kaynağının fazla olduğunu, düşük puan ise stres kaynaklarının az olduğunu göstermektedir. Demiray ve ark.,'nın çalışmasında ölçeğin Cronbach Alfa değeri 0.79'dur. Bu çalışmada Cronbach Alfa değeri 0.827 olarak hesaplanmıştır.

Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği

(ÇBASDÖ): Zimet ve ark., (1988) tarafından geliştirilen, Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışması Eker ve ark., (2001) tarafından yapılan ölçeğin arkadaş alt boyutu (6, 7, 9 ve 12. maddeler), aile alt boyutu (3, 4, 8 ve 11. maddeler) ve özel insan alt boyutu (1, 2, 5 ve 10. maddeler) olmak üzere 3 alt boyutu, her boyutun da 4 maddesi bulunmaktadır. Ölçek 7'li likert dereceli olup ölçeğin maddeleri 1 "Kesinlikle hayır", 7 "Kesinlikle evet" şeklinde değerlendirilmek ile birlikte 12 maddeden oluşmaktadır. Toplam ölçek puanı 12-84 puan olup alt ölçeklerden alınabilecek puan ise 4-28 aralığındadır. Ölçekten alınan puan yüksekliği, algılanan sosyal desteğin yüksek olduğunu belirtmektedir. Eker ve ark.,'nın çalışmasında ölçeğin Cronbach alfa katsayısı 0.80 ile 0.95 arasındadır. Bu çalışmada Cronbach Alfa değeri 0.878 olarak hesaplanmıştır.

Araştırma Verilerinin Toplanması

Araştırmacılar tarafından hemşirelik öğrencilerine araştırmanın amacı açıklanarak gönüllü katılımcıların onamları alınmıştır. Veri toplama araçları sınıf ortamında öğrencilere dağıtılmış ve yüz yüze görüşme yöntemi kullanılarak toplanmıştır. Doldurmayı bitiren öğrenciler anketlerini araştırmacıya teslim etmişlerdir. Doldurmaya devam eden ya da uygun olmayan öğrenciler daha sonra da doldurup ulaştırabilecekleri konusunda bilgilendirilmiştir. Öğrencilere veri toplama formunu teslim etme zorunluluğunun olmadığı söylenmiştir. Araştırmaya katılmak istemeyen öğrencilerin akademik başarılarını olumsuz etkilemeyeceği belirtilmiştir. Öğrencilere veri toplama formunun kendilerini bireysel olarak değerlendirme amacı taşımadığı söylenmiştir. Veri toplama formunun hangi öğrenciye ait olduğunu gösteren herhangi bir veri istenmemiştir. Öğrencilere verilen cevapların hemşirelik bilimine katkı sağlaması açısından önemli olduğu belirtilmiştir. Veri toplama Bahar yarıyılı sonunda yapılmıştır. Veri toplama yaklaşık 15-20 dakika arası sürmüştür.

Verilerin analizi

Veriler, SPSS 23.0 Sürümü ile analiz edilmiştir. Öğrenci Kişisel Bilgi Formu sayı yüzde dağılımları hesaplanmıştır. ÖSÖ ve ÇBASDÖ ölçek toplam ve alt boyut puanları hesaplanmıştır. Veriler Kolmogorov-Simirnov ve Shapiro-Wilk testi ile normal dağılıma uygunluğu değerlendirilmiştir. Veriler parametrik koşulları sağlamadığından “Mann Whitney U testi”, “Kruskal Wallis testi” ile analiz edilmiştir. Ölçeğin güvenilirliği Cronbach Alfa ile değerlendirilmiştir. “ÖSÖ” ile “ÇBASDÖ” arasındaki ilişkiyi incelemek için Spearman korelasyon analizi uygulanmıştır. İstatistiksel anlamlılık düzeyi $p < 0.05$ olarak alınmıştır.

Bulgular

Çalışmada öğrenci hemşirelerin yaş ortalaması 21.12 ± 1.83 olup öğrencilerin %28.1’i birinci sınıf, %63.3’ü kadın, %97.7’si bekar, %79.9’u çekirdek aileye sahiptir ve %44.4’ünün annesinin, %47.6’sının babasının öğretim durumu ilköğretimdir. Öğrencilerin %50.6’sı yurtda yaşamakta ve %66.2’si en son Anadolu-Fen lisesinden mezundur. Öğrencilerin %79.9’unun gelir düzeyini orta olarak ifade ettiği, %70.5’inin akademik başarısını orta olarak ifade ettiği ve

%77.3’ünün aile içi iletişiminin iyi düzeyde olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin %44.1’inin kişilik yapısını iyimser olarak tanımladığı, %56’sının dersleri ve sınavları stres kaynağı olarak algıladığı belirlenmiştir. Sorunlar karşısında %59.7’sinin ailesinden destek aldığı bulunmuştur (Tablo 1).

Araştırma kapsamına alınan hemşirelik öğrencilerinin ÖSÖ toplam puan ortalaması 33.58 ± 7.60 olarak saptanmıştır. Ölçeğin alt boyut puan ortalamalarına bakıldığında; alt boyutlardan en yüksek eğitim 22.10 ± 5.06 , en düşük ise finans 11.47 ± 3.86 ’dır. Hemşirelik öğrencilerinin ÇBASDÖ toplam puanı 60.68 ± 14.02 olarak bulunmuştur. Ölçeğin alt boyut puan ortalamaları; alt boyutlardan en yüksek özel insan 21.88 ± 4.84 , en düşük ise arkadaş 19.25 ± 5.49 ’dur (Tablo 2).

Hemşirelik öğrencilerinden akademik başarısı ve ailesinin gelir durumu kötü olanlarda, kişilik yapısını sinirli/agresif olarak tanımlayanlarda, stres olarak algıladığı olayı ailevi sorunlar, dersler ve sınavlar olarak belirtenlerde, sorunlar karşısında arkadaşından destek alanlarda ÖSÖ puan ortalamalarının anlamlı derecede daha yüksek; sorunlar karşısında ailesinden destek alanlarda ÖSÖ puan ortalaması anlamlı derecede daha düşük olduğu belirlenmiştir ($p < 0.05$).

Hemşirelik öğrencilerinin ÖSÖ toplam puan ortalamaları ile sınıf, cinsiyet, medeni durum, ailenin yapısı, en son mezun olduğu okul, yaş grubu, birlikte kaldığı yer, annenin ve babanın öğrenim düzeyi, aile içi iletişim, kişilik yapısını özgüvenli, çekingen/pasif olarak tanımlama durumu, stres olarak algıladığı olayın hastalık/sevdiği birinin kaybı, ekonomik sorunlar olma durumu, sorunlar karşısında yalnız kalarak destek alma durumu değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmamıştır ($p > 0.05$) (Tablo 3).

Hemşirelik öğrencilerinden 4. sınıfta okuyanlarda, ailesinin gelir durumu iyi olanlarda, annesinin öğrenim düzeyinin lise, babasının öğrenim düzeyinin lisans olanlarda, aile içi iletişimi iyi olanlarda, kişilik yapısını özgüvenli olarak tanımlayanlarda, sorunlar karşısında ailesinden destek alanlarda ÇBASDÖ puan ortalamalarının anlamlı derecede daha yüksek; stres olarak algıladığı olayı ailevi sorunlar olarak belirtenlerde, sorunlar karşısında yalnız kalarak destek alanlarda ÇBASDÖ puan ortalaması anlamlı derecede daha düşük olduğu belirlenmiştir ($p < 0.05$).

Tablo 1. Hemşirelik öğrencilerinin tanıtıcı özellikleri (n=860)

Tanıttıcı Özellikler	n	%
Sınıf düzeyi		
1. sınıf	242	28.1
2. sınıf	234	27.2
3. sınıf	155	18.1
4. sınıf	229	26.6
Cinsiyet		
Kadın	544	63.3
Erkek	316	36.7
Medeni durum		
Evli	20	2.3
Bekar	840	97.7
Aile yapısı		
Çekirdek aile	687	79.9
Geniş aile	173	20.1
En son mezun olduğu okul		
Sağlık Meslek Lisesi	62	7.2
Anadolu-Fen Lisesi	569	66.2
Genel lise	204	23.7
Ön lisans-Lisans	25	2.9
Ailenin gelir durumu		
İyi olarak ifade edenler	114	13.2
Orta olarak ifade edenler	687	79.9
Kötü olarak ifade edenler	59	6.9
Yaş grubu (Ortalama: 21.12±1.83, min: 17, maks: 33)		
17-22 yaş	696	80.9
≥23 yaş	164	19.1
Birlikte kaldığı yer		
Evde yalnız	16	1.9
Evde ailesi ile birlikte	252	29.3
Evde arkadaşları ile birlikte	157	18.2
Yurtta	435	50.6
Annenin öğrenim düzeyi		
Okuryazar değil	231	26.9
Okuryazar	96	11.1
İlköğretim	382	44.4
Lise	116	13.5
Lisans	35	4.1
Babanın öğrenim düzeyi		
Okuryazar değil	52	6.0
Okuryazar	80	9.3
İlköğretim	409	47.6
Lise	196	22.8
Lisans	123	14.3
Akademik başarı		
İyi olarak ifade edenler	218	25.3
Orta olarak ifade edenler	606	70.5
Kötü olarak ifade edenler	36	4.2
Aile içi iletişimi		
İyi olarak ifade edenler	665	77.3
Orta olarak ifade edenler	186	21.6
Kötü olarak ifade edenler	9	1.0

Tablo 1. (devam) Hemşirelik öğrencilerinin tanıtıcı özellikleri (n=860)

Tanıtıcı Özellikler		n	%
Kişilik yapısını tanımlama			
İyimser	Olan	339	44.1
	Olmayan	429	55.9
Özgüvenli	Olan	27	3.5
	Olmayan	741	96.5
Çekingen/pasif	Olan	76	9.9
	Olmayan	692	90.1
Sinirli/agesif	Olan	135	17.6
	Olmayan	633	82.4
Stres olarak algıladığı olaylar			
Ailevi sorunlar	Olan	55	7.2
	Olmayan	709	92.8
Dersler/sınavlar	Evet	428	56.0
	Hayır	336	44.0
Hastalık/sevdiği birinin kaybı	Evet	55	7.2
	Hayır	709	92.8
Ekonomik sorunlar	Olan	21	2.7
	Olmayan	743	97.3
Sorunlar karşısında aldığı destekler			
Aile	Alan	384	59.7
	Almayan	259	40.3
Arkadaş	Alan	211	32.8
	Almayan	432	67.2
Yalnız kalma	Kalan	75	11.7
	Kalmayan	568	88.3

Min: Minimum, Maks: Maksimum

Tablo 2. Hemşirelik öğrencilerinin ÖSÖ, ÇBASDÖ ve alt boyutları puan ortalamaları (n=860)

Ölçek ve Alt Boyutları	Min-Maks	Ortalama (SS)
ÖSÖ toplam boyut	11-55	33.58 (7.60)
Eğitim alt boyutu	7-35	22.10 (5.06)
Finans alt boyutu	4-20	11.47 (3.86)
ÇBASDÖ toplam boyut	18-84	60.68 (14.02)
Arkadaş alt boyutu	4-28	19.25-5.49
Aile alt boyutu	4-28	19.54-5.20
Özel insan alt boyutu	5-28	21.88-4.84

SS:Standart Sapma, Min: Minimum, Maks: Maksimum

Hemşirelik öğrencilerinin ÇBASDÖ toplam puan ortalamaları ile cinsiyet, medeni durum, ailenin yapısı, en son mezun olduğu okul, yaş grubu, birlikte kaldığı yer, akademik başarı durumu, kişilik yapısını iyimser olarak tanımlama durumu, stres olarak algıladığı olayın dersler ve sınavlar, hastalık/sevdiği birinin kaybı, ekonomik sorunlar olma durumu, sorunlar karşısında arkadaşından destek alma durumu değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmamıştır ($p>0.05$) (Tablo 3).

Hemşirelik öğrencilerinin ÖSÖ ve ÇBASDÖ puanları arasında ilişki bulunmamıştır ($p>0.05$) (Tablo 4).

Tablo 3. Hemşirelik öğrencilerinin tanıtıcı özelliklerine göre ÖSÖ, ÇBASDÖ puan ortalamaları (n=860)

Tanıtıcı özellikleri	ÖSÖ		ÇBASDÖ	
	Ortalama (SS)	Anlamlılık değeri	Ortalama (SS)	Anlamlılık değeri
Sınıf düzeyi				
1. sınıf	33.94 (6.46)	KW=1.503 p=0.681	60.68 (13.42)	KW=14.203 p=0.003*
2. sınıf	33.21 (8.06)		59.75 (14.19)	
3. sınıf	33.07 (8.14)		57.94 (14.51)	
4. sınıf	33.90 (7.86)		63.48 (13.70)	
Cinsiyet				
Kadın	33.48 (7.69)	Z=0.262	61.33 (14.12)	Z=1.702
Erkek	33.75 (7.45)	p=0.793	59.56 (13.78)	p=0.089
Medeni durum				
Evli	31.00 (9.38)	Z=1.108	64.00 (14.29)	Z=0.875
Bekar	33.64 (7.55)	p=0.268	60.60 (14.01)	p=0.382
Aile yapısı				
Çekirdek aile	33.64 (7.64)	Z=0.203	60.80 (14.23)	Z=1.006
Geniş aile	33.32 (7.45)	p=0.839	60.17 (13.17)	p=0.314
En son mezun olduğu okul				
Sağlık Meslek Lisesi	31.96 (6.36)	KW=5.278 p=0.071	63.87 (13.49)	KW=2.955 p=0.228
Anadolu-Fen Lisesi	33.65 (7.82)		60.25 (14.23)	
Genel Lise	33.76 (7.35)		60.51 (13.75)	
Ön Lisans-Lisans	34.24 (7.06)		63.92 (11.70)	
Ailenin gelir durumu				
İyi olarak ifade edenler	31.47 (7.55)	KW=21.030 p=0.000*	64.04 (15.52)	KW=12.074 p=0.002*
Orta olarak ifade edenler	33.64 (7.41)		60.44 (13.54)	
Kötü olarak ifade edenler	36.88 (8.64)		56.91 (15.34)	
Yaş grubu				
17-22 yaş	33.62 (7.43)	Z=0.016	60.68 (13.90)	Z=0.046
≥23 yaş	33.37 (8.28)	p=0.987	60.67 (14.54)	p=0.963
Birlikte kaldığı yer				
Evde yalnız	32.93 (5.87)	KW=1.382 p=0.710	61.18 (14.83)	KW=1.676 p=0.642
Evde ailesi ile birlikte	33.63 (7.79)		59.73 (14.21)	
Evde arkadaşları ile birlikte	34.25 (7.57)		60.33 (15.11)	
Yurtta	33.33 (7.55)		61.34 (13.46)	
Annenin öğrenim düzeyi				
Okuryazar değil	33.94 (7.30)	KW=3.322 p=0.505	58.38 (13.46)	KW=12.586 p=0.013*
Okuryazar	33.52 (6.94)		60.96 (12.60)	
İlköğretim	33.73 (8.06)		61.52 (14.11)	
Lise	32.81 (6.38)		63.18 (14.04)	
Lisans	32.22 (9.65)		57.57 (17.95)	
Babanın öğrenim düzeyi				
Okuryazar değil	32.80 (6.96)	KW=2.642 p=0.619	53.98 (14.26)	KW=16.191 p=0.003*
Okuryazar	34.32 (7.16)		59.51 (14.57)	
İlköğretim	33.74 (8.11)		60.43 (13.65)	
Lise	33.61 (6.98)		62.07 (13.30)	
Lisans	32.83 (7.34)		62.89 (15.06)	
Akademik başarı				
İyi olarak ifade edenler	32.37 (8.02)	KW=10.925 p=0.004*	61.77 (14.49)	KW=5.271 p=0.072
Orta olarak ifade edenler	33.84 (7.36)		60.61 (13.60)	
Kötü olarak ifade edenler	36.41 (8.00)		55.19 (16.89)	
Aile içi iletişimi				
İyi olarak ifade edenler	33.21 (7.60)	KW=5.723 p=0.057	62.89 (13.06)	KW=73.084 p=0.000*
Orta olarak ifade edenler	34.74 (7.32)		53.88 (14.20)	
Kötü olarak ifade edenler	36.66 (10.47)		37.44 (13.57)	

Tablo 3. (devam) Hemşirelik öğrencilerinin tanıtıcı özelliklerine göre ÖSÖ, ÇBASDÖ puan ortalamaları (n=860)

Tanıtıcı özellikleri		ÖSÖ		ÇBASDÖ	
		Ortalama (SS)	Anlamlılık değeri	Ortalama (SS)	Anlamlılık değeri
Kendi kişilik yapısını tanımlama					
İyimser	Olan	33.00 (7.82)	Z=2.415	61.81 (13.68)	Z=1.285
	Olmayan	34.10 (7.57)	p=0.016*	60.19 (14.30)	p=0.199
Özgüvenli	Olan	33.62 (8.82)	Z=0.153	66.74 (12.33)	Z=2.152
	Olmayan	33.61 (7.66)	p=0.878	60.69 (14.06)	p=0.031*
Çekingeng/pasif	Olan	34.10 (6.35)	Z=0.155	58.22 (12.94)	Z=2.006
	Olmayan	33.56 (7.83)	p=0.877	61.20 (14.14)	p=0.045*
Sinirli/agresif	Olan	34.91 (7.19)	Z=2.114	56.33 (14.71)	Z=3.698
	Olmayan	33.34 (7.78)	p=0.035*	61.88 (13.71)	p=0.000*
Stres olarak algıladığı olaylar					
Ailevi sorunlar	Olan	36.10 (6.27)	Z=2.270	56.63 (14.91)	Z=2.251
	Olmayan	33.69 (7.63)	p=0.023*	61.54 (13.69)	p=0.024*
Dersler/sınavlar	Evet	34.46 (6.84)	Z=2.132	61.50 (13.33)	Z=0.460
	Hayır	33.10 (8.34)	p=0.033*	60.79 (14.45)	p=0.645
Hastalık/sevdiği birinin kaybı	Evet	32.34 (7.89)	Z=1.382	64.52 (13.10)	Z=1.858
	Hayır	33.98 (7.53)	p=0.167	60.93 (13.86)	p=0.063
Ekonomik sorunlar	Olan	37.00 (7.89)	Z=1.832	62.23 (11.30)	Z=0.322
	Olmayan	33.77 (7.54)	p=0.067	61.16 (13.90)	p=0.747
Sorunlar karşısında aldığı destekler					
Aile	Alan	33.08 (7.75)	Z=2.319	64.01 (12.39)	Z=3.899
	Almayan	34.74 (7.22)	p=0.020*	59.27 (14.63)	p=0.000*
Arkadaş	Alan	35.09 (6.69)	Z=2.985	62.59 (12.98)	Z=0.426
	Almayan	33.09 (7.90)	p=0.003*	61.86 (13.80)	p=0.670
Yalnız kalma	Kalan	34.53 (7.69)	Z=0.587	56.94 (15.28)	Z=3.066
	Kalmayan	33.64 (7.56)	p=0.557	62.78 (13.14)	p=0.002*

SS: Standart Sapma, Z: Mann Whitney U testi, KW: Kruskal Wallis testi, Anlamlılık düzeyi: p<0.05*

Tablo 4. Hemşirelik öğrencilerinin stres kaynakları toplam ve alt boyutları puanları ile algıladıkları sosyal destek toplam ve alt boyutları puanları arasındaki korelasyon tablosu

	1	1.1	1.2	2	2.1	2.2	2.3
1. ÖSÖ toplam boyut	r	1					
	p						
1.1. Eğitim alt boyutu	r	0.856**	1				
	p	0.000					
1.2. Finans alt boyutu	r	0.790**	0.392**	1			
	p	0.000	0.000				
2. ÇBASDÖ toplam boyut	r	-0.004	0.059	-0.093**	1		
	p	0.912	0.084	0.006			
2.1. Arkadaş alt boyutu	r	-0.009	0.024	-0.064	0.926**	1	
	p	0.803	0.483	0.061	0.000		
2.2. Aile alt boyutu	r	-0.024	0.041	-0.101**	0.894**	0.762**	1
	p	0.477	0.234	0.003	0.000	0.000	
2.3. Özel insan alt boyutu	r	0.002	0.082*	-0.109**	0.881**	0.747**	0.665**
	p	0.952	0.016	0.001	0.000	0.000	0.000

r: Spearman Korelasyon testi, Anlamlılık düzeyi: p<0.05*, p<0.01**

Tartışma

Bu araştırma hemşirelik öğrencilerinin yaşadığı stres kaynakları ile algıladıkları sosyal destek arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapılmıştır. Bu çalışmada hemşirelik öğrencilerinin ÖSÖ toplam puan ortalamaları değerlendirildiğinde, hemşirelik öğrencilerinin stres kaynaklarının ortalamasının üzerinde olduğu şeklinde yorumlanmıştır. Stres kaynaklarını inceleyen Demiray ve ark., 'nın (2021) hemşirelik öğrencilerinde yaptıkları çalışmanın sonuçları bu çalışma ile benzerlik göstermektedir. Literatürde öğrenci hemşirelerin, üniversite öğrencisi olmanın getirdiği stres kaynakları ile birlikte (Demiray ve ark., 2017), stresli bir hemşirelik eğitimi sürecinden geçtikleri belirtilmektedir (Demiray ve ark., 2017; Yıldırım ve ark., 2017; Chaabane ve ark., 2021). Bu bağlamda, hemşirelik öğrencilerinin, stres kaynaklarının ortalamasının üzerinde olması beklenen bir durum olarak değerlendirilmiştir.

Bu çalışmada hemşirelik öğrencilerinin ÇBASDÖ toplam puan ortalamaları değerlendirildiğinde, hemşirelik öğrencilerinin algıladıkları sosyal desteğin ortalamasının üzerinde olması nedeniyle algıladıkları sosyal desteğin yüksek olduğu söylenebilir. Literatüre bakıldığında ÇBASDÖ ölçeğini kullanan, örneklem grubu hemşirelik öğrencileri (Dikmen ve ark., 2017) olan çalışmada algıladıkları sosyal desteğin, bu çalışma ile benzer şekilde yüksek olduğu bulunmuştur. Örneklem grubu üniversite öğrencileri olan, aynı ölçeği kullanan çalışmada (n=919) öğrencinin algıladıkları sosyal desteğin ortalama puanının orta düzeyde olduğu bulunmuştur (Alorani ve Alradaydeh, 2018). Farklı ölçek kullanan başka çalışmada ise sağlık bilimlerinde okuyan (n=764) öğrencinin algıladıkları sosyal desteğin ortalama puanının düşük olduğu belirlenmiştir (Zamani-Alavijeh ve ark., 2017). Literatürde sosyal destek kaynaklarının belirlenmesi, öğrencilerin stres ile baş etmede duygusal, sosyal ve akademik uyumları için mühim olduğu (Yıldırım ve ark., 2017; Alsubaie ve ark., 2019), sosyal desteğin öğrencilerin stresini azaltabileceği (Zamani-Alavijeh ve ark., 2017; de Almeida ve ark., 2018) belirtilmektedir.

Literatürde yüksek ya da düşük düzey öğrenime sahip olan ebeveynlerde, orta düzey öğrenime sahip olan ebeveynlere göre ebeveynlik stresinin daha fazla yaşandığı bildirilmiştir (Parkes ve ark., 2015). Bu bağlamda çocuklarının akademik eğitim ve gelecekteki kariyer seçimi konusunda ebeveynlerin stres yaşaması, üniversite öğrencileri üzerinde stres kaynağı oluşturmaktadır (Babakova, 2019). Bu

çalışmada hemşirelik öğrencilerinin ÖSÖ toplam puan ortalamaları ile annesinin ve babasının öğrenim düzeyi değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığı saptanmıştır. Bu sonuç, Demiray ve ark.,'nın (2021) çalışması ile benzerlik göstermektedir.

Ebeveynlerin öğrenim düzeyinin yüksek olması, öğrencilerin kendisine daha fazla güvenmesine, stresle daha etkin baş etmesine ve ebeveynin çocuğuna daha fazla sosyal destek vermesine katkı sağlayabilir (Dil ve Aykanat Girgin, 2016). Bu çalışmada hemşirelik öğrencilerinden annesinin öğrenim düzeyinin lise ve babasının öğrenim düzeyinin lisans olanlarda ÇBASDÖ puan ortalamalarının anlamlı derecede daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Yapılan çalışmada annesinin ve babasının öğrenim düzeyinin üniversite olan öğrencilerin algıladıkları sosyal destek puanı en yüksek saptanırken, öğrencilerin sosyal destek düzeyinin anne ve baba öğrenim durumu değişkeninin etkilenmediği bulunmuştur (Dikmen ve ark., 2017). Çalışma sonuçları Dikmen ve ark.,'nın (2017) çalışması ile farklılık göstermektedir.

Anne ve babanın öğrenim düzeylerinin yanı sıra öğrenci tarafından ebeveynin varlığının hissedilmesi, öğrencinin çevresine ve olaylara daha iyimser yaklaşmasını sağlar (Üstündağ ve ark., 2019). İyimser olma gibi özelliklerinin kazandırılması ise stres yönetiminde daha başarılı sonuçların alınmasına katkıda bulunur (Hisli Şahin ve ark., 2009). Bu çalışmada, hemşirelik öğrencilerinden kişilik yapısını iyimser olarak tanımlayanlarda ÖSÖ puan ortalaması anlamlı derecede daha düşük olduğu belirlenirken, hemşirelik öğrencilerinin ÇBASDÖ toplam puan ortalamaları ile kişilik yapısını iyimser olarak tanımlama durumu değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığı bulunmuştur.

İyimser/uyumlu kişilik yapısından başka yapılan çalışmalarda, düşük özgüvenli kişiliğe sahip olmak, stres kaynağı olarak gösterilmiştir (Wu ve ark., 2021; Khademian ve ark., 2021). Bu çalışmada, hemşirelik öğrencilerinin ÖSÖ toplam puan ortalamaları ile kişilik yapısını özgüvenli olarak tanımlama durumu değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmazken, hemşirelik öğrencilerinden kişilik yapısını özgüvenli olarak tanımlayanlarda, ÇBASDÖ puan ortalamalarının anlamlı derecede daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Yapılan çalışmada, özgüven gelişiminin önce aile içinde başlayıp sonrasında çevrenin etkisi ile şekillendiği ve algılanan sosyal destek ile özgüven

arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişkinin olduğu belirtilmiştir (Doğan, 2019). Bu sonuç, literatür ile uyumlu olup ebeveynlerin çocuklarına olumlu bir tutum sergilemelerine bağlanabilir.

Düşük gelir durumunun, aile içi iletişim üzerinde olumsuz etkisi bulunmaktadır (Banovcinova ve Levicka, 2015). Labrague'nin (2013) çalışmasında ailesinin gelir durumu yüksek olan hemşirelik öğrencilerinin daha az stres yaşadıkları belirtilmiştir. Bunun yanı sıra gelir durumunun iyi olması da algılanan sosyal desteği arttırmaktadır (Arslantaş ve ark., 2010). Bu çalışmada, hemşirelik öğrencilerinden ailesinin gelir durumu kötü olanlarda ÖSÖ puan ortalamalarının anlamlı derecede daha yüksek olduğu belirlenirken, hemşirelik öğrencilerinden ailesinin gelir durumu iyi olanlarda ÇBASDÖ puan ortalamalarının anlamlı derecede daha yüksek olduğu saptanmıştır. Çalışma sonuçları literatür ile paralellik göstermektedir.

Yapılan çalışmada aile içi iletişim engelinin olmaması ve aile içinde sorunların daha fazla paylaşılması öğrencilerde aileden algıladıkları sosyal desteğin yüksek olmasıyla açıklanabileceği vurgulanmıştır (Yılmazel, 2013). Bu çalışmada, hemşirelik öğrencilerinin ÖSÖ toplam puan ortalamaları ile aile içi iletişimi değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmazken, hemşirelik öğrencilerinden aile içi iletişimi iyi olanlarda ÇBASDÖ puan ortalamalarının anlamlı derecede daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu bağlamda öğrencilerin ebeveynlerinden algıladıkları sosyal destek onların zor durumlarda çözüme ulaşabilmeleri bakımından önem taşımaktadır (Üstündağ ve ark., 2019; Doğan, 2019).

Üniversite öğrencilerinin en öncelikli sosyal destek kaynaklarının ailesi ve arkadaşları olduğu bilinmektedir (de Almeida ve ark., 2018; Üstündağ ve ark., 2019; Alsubaie ve ark., 2019). Yapılan araştırmalarda aile ve arkadaşlardan algılanan sosyal desteğin, öğrencilerin psikolojik sağlığı üzerinde önemli ölçüde olumlu etkiye sahip olduğu, stresi azaltmaya yardımcı olduğu belirtilmiştir (Vungkhanching ve ark., 2016; Jun ve Lee, 2017a; Alsubaie ve ark., 2019). Bu çalışmada, hemşirelik öğrencilerinden sorunlar karşısında ailesinden destek alanlarda ÖSÖ puan ortalaması anlamlı derecede daha düşük olduğu, ÇBASDÖ puan ortalamalarının ise anlamlı derecede daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Çalışma sonuçları, öğrencilerin sorunlar karşısında ailesinden aldığı sosyal desteğin ne kadar önemli olduğunu göstermektedir.

Öğrencilerin akademik yaşamları boyunca karşılaşabilecekleri farklı stres kaynakları bulunmaktadır (Khademian ve ark., 2018). Birçoğunun evden ve ailesinden ilk kez ayrılmış olması (Alsubaie ve ark., 2019), ekonomik sorunlar (Watson ve ark., 2017; de Almeida ve ark., 2018; Alorani ve Alradaydeh, 2018; Zhang ve ark., 2018), yeni arkadaşlar edinme gereksinimi, bazı travmatik olaylar (örneğin, yaşamı tehdit eden hastalıklar ve fiziksel şiddet) ve akademik zorluklar (Zhang ve ark., 2018) öğrencilerde stres yaratabilmektedir. Sınav stresi ise, öğrencilerin stres kaynakları arasında ilk sırada yer almaktadır (Babakova, 2019). Yapılan çalışmalarda hemşirelik öğrencilerinin akademik eğitimle ilgili stres kaynaklarının boş zaman eksikliğinin, düşük notların, sınavların ve ders yükünün olduğu belirtilmiştir (Labrague ve ark., 2018; Chaabane ve ark., 2021). Bu çalışmada, hemşirelik öğrencilerinden stres olarak algıladığı olayı ailevi sorunlar ve dersler/sınavlar olarak belirtenlerde ÖSÖ puan ortalamalarının anlamlı derecede daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Çalışma sonuçları literatür ile paralellik göstermektedir. Ayrıca bu çalışmada hemşirelik öğrencilerinden stres olarak algıladığı olayı ailevi sorunlar olarak belirtenlerde ÇBASDÖ puan ortalaması anlamlı derecede daha düşük olduğu belirlenmiştir. Bu sonuç, ailevi sorunlar yaşayan öğrencilerin aileden algıladığı sosyal desteğin düşük olmasıyla açıklanabilir.

Ailevi sorunlarının yanı sıra öğrenciler akademik başarı gibi ulaşılması gereken hedeflerden dolayı da stres yaşayabilmektedir (Vungkhanching ve ark., 2016). Yapılan çalışmada, akademik başarısını yüksek olarak ifade eden öğrencilerin stres düzeylerinin daha düşük olduğu görülmüştür (Karaca ve ark., 2017). Bu çalışmada, hemşirelik öğrencilerinden akademik başarısı kötü olanlarda ÖSÖ puan ortalamalarının anlamlı derecede daha yüksek olduğu belirlenirken, hemşirelik öğrencilerinin ÇBASDÖ toplam puan ortalamaları ile akademik başarı değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığı belirlenmiştir. Oysaki yapılan çalışmalarda, algılanan sosyal destek ile akademik başarı arasında bir ilişkinin olduğu (Zamani-Alavijeh ve ark., 2017), sosyal destek sistemlerinin öğrencilerin optimal akademik başarıları için önemli olduğu (Alsubaie ve ark., 2019; Aktürk ve Budak, 2019) vurgulanmaktadır.

Hemşirelik öğrencilerinin yaşadıkları stres düzeyi öğrenim yılına göre değişim göstermektedir (Suarez Garcia ve ark., 2018; Akansel ve ark., 2021). Bu çalışmada hemşirelik öğrencilerinin sınıf

düzeyi değişkeni ile ÖSÖ toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmazken, hemşirelik öğrencilerinden 4.sınıfta okuyanlarda ÇBASDÖ puan ortalamalarının anlamlı derecede daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu sonuç, öğrenim düzeyi yılı arttıkça öğrencilerin birbirlerini daha iyi tanımalarına bağlanabilir.

Sonuç ve Öneriler

Çalışma sonuçları değerlendirildiğinde, hemşirelik öğrencilerinin hem stres kaynaklarının hem de algıladıkları sosyal desteğin ortalamasının üzerinde olduğu; ailenin gelir durumu, kişilik yapısını tanımlama durumu, stres olarak algıladığı ailevi sorunlar ve sorunlar karşısında aldığı aile desteği değişkeninin hem stres kaynakları hem de algıladıkları sosyal destek üzerinde etkisi olduğu belirlenmiştir. Bu çalışmada ayrıca hemşirelik öğrencilerinin yaşadığı stres kaynakları ile algıladıkları sosyal destek arasında ilişki saptanmamıştır.

Hemşirelik öğrencilerinin kişilik gelişiminde, akademik başarısında ve stres yönetiminde ailede sorun varlığı, aile içi iletişim ve aile desteği önemli bir yer tutmaktadır. Ayrıca aileden sonra üniversite eğitmenlerinin de hemşirelik öğrencilerinin gelişimlerini ve ilerlemelerini destekleyebilmeleri için karşılaştıkları stres kaynaklarının farkında olması gerekmektedir.

Bu sonuçlar doğrultusunda;

- Aile içi iletişime ve aile bütünlüğüne önem verilmeli, psikolojik destek hemşirelik öğrencisinin ailesi ile birlikte sağlanmalıdır.
- Öğrencilerin boş zamanlarında ekip oluşturularak sosyal aktivitelere katılabilmesi için olanaklar sağlanmalıdır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu çalışmanın sonuçları iki üniversitenin sağlık bilimleri fakültesinde öğrenim gören hemşirelik bölümü öğrencilerine genellenebilir. Veri toplama formlarında yer alan sorular hemşirelik öğrencilerinin ifadelerine dayanmaktadır.

Teşekkür

Çalışmaya katılan öğrenci hemşirelere teşekkür ederiz.

Araştırmanın Etik Yönü/ Ethics Committee Approval: Çalışmanın yürütülmesi için ölçeği oluşturan araştırmacılardan e-mail yoluyla yazılı izin alınmıştır. Araştırmanın yapılabilmesi için Kafkas Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Girişimsel Olmayan

Araştırmalar Etik Kurulu'ndan (Karar No: 81829502.903/55) ve çalışmanın yapıldığı kurumlardan yazılı izin alınmıştır. Hemşirelik öğrencilerinden sözlü ve yazılı onam alınmıştır.

Hakem/Peer-review: Dış hakem değerlendirmesi.

Yazar Katkısı/Author Contributions: Çalışma Tasarımı: DB, AKA, SE; Veri toplama: DB, AKA, SE; Veri analizi ve yorumlama: DB, AKA; Yazı taslağı: DB, AKA, SE; İçeriğin eleştirel incelenmesi: DB, AKA; Son onay ve sorumluluk: DB, AKA, SE.

Çıkar çatışması/Conflict of interest: Araştırmacılar herhangi bir çıkar çatışması belirtmemişlerdir.

Finansal Destek/Financial Disclosure: Bu araştırma için finansal destek alınmamıştır.

Çalışma Literatüre Ne Kattı?

- Çalışma hemşirelik öğrencilerinin stres kaynaklarının ortalamasının üzerinde olmasına karşı algıladıkları sosyal desteğin yüksek olduğunu ortaya koymuştur.
- Hemşirelik öğrencilerinin stres kaynakları ile algıladıkları sosyal destek arasında ilişki bulunmamıştır.
- Çalışma sonuçları ile birlikte sosyal destek ve kişilik gelişimi anlamında aile içi iletişimin ve aile bütünlüğünün hemşirelik öğrencilerinin stres yönetimi konusunda çok önemli bir etken olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Kaynaklar

- Akansel N, Watson R, Palloş A. (2021). Validity and reliability of the Turkish version of stressors in nursing students scale. *Perspectives in Psychiatric Care*, 1–7.
- Aktürk U, Budak F. (2019). The correlation between the perceived social support of nursing students and smartphone addiction. *International Journal of Caring Sciences*, 12(3), 1825-1836.
- Alorani OI, Alradydeh MF. (2018). Spiritual well-being, perceived social support, and life satisfaction among university students. *International Journal of Adolescence and Youth*, 23(3), 291–298.
- Alsaqri SH. (2017). Stressors and coping strategies of the Saudi nursing students in the clinical training: a cross-sectional study. *Hindawi Education Research International*, 1-8.
- Alsubaie MM, Stain HJ, Webster LAD, Wadman R. (2019). The role of sources of social support on depression and quality of life for university students. *International Journal of Adolescence and Youth*, 24(4), 484–496.
- Babakova L. (2019). Development of the academic stressors scale for Bulgarian university students. *Eurasian Journal of Educational Research*, 81, 115-128.

- Banovcinova A, Levicka K. (2015). The impact of the financial income on the family communication. *Revista Romaneasca pentru Educatie Multidimensionala*, 7(2), 35-46.
- Chaabane S, Chaabna K, Bhagat S, Abraham A, Doraiswamy S, Mamtani R ve ark. (2021). Perceived stress, stressors, and coping strategies among nursing students in the Middle East and North Africa: an overview of systematic reviews. *Systematic Reviews*, 10, 136, 1-17.
- De Almeida LY, Carrer MO, de Souza J, Pillon SC. (2018). Evaluation of social support and stress in nursing students. *Revista da Escola de Enfermagem da USP*, 52, e03405, 1-8.
- Demiray A, Akin Korhan E, Hakverdioğlu Yönt G, Bayraktar D, Khorshid L. (2017). The reliability of the Turkish version of the stressors in students scale. *International Journal of Caring Sciences*, 10(3), 1360-1367.
- Demiray A, Keskin Kızıltepe S, Açıl A, İlaslan N. (2021). Hemşirelik öğrencilerinin stres kaynaklarının belirlenmesi. *Journal of Education and Research in Nursing*, 18(1), 10-17.
- Dikmen Y, Yılmaz D, Yıldırım Usta Y. (2017). Hemşirelik öğrencilerinde algılanan sosyal destek ile boyun eğici davranışlar arasındaki ilişkinin incelenmesi. *European Journal of Therapeutics* 23, 12-18.
- Dil S, Aykanat Girgin B. (2016). Hemşirelik Öğrencilerinin öfke, umutsuzluk, stresle baş etme düzeyleri ile sosyal destek algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 7(3), 121-128.
- Doğan İF. (2019). Algılanan sosyal destek ile yaşam tatmini ve özgüven ilişkisi: göçmenler üzerinde bir araştırma. *OPUS-Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 12 (18. ÜİK Özel Sayısı), 586-606.
- Eker D, Arkar H, Yıldız H. (2001). Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeğinin gözden geçirilmiş formunun faktör yapısı, geçerlik ve güvenilirliği. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 12(1), 17-25.
- Hisli Şahin N, Güler M, Basım HN. (2009). A tipi kişilik örüntüsünde bilişsel ve duygusal zekânın stresle başa çıkma ve stres belirtileri ile ilişkisi. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 20(3), 243-254.
- Ismaile S. (2017). Perceived clinical stressors among Saudi nursing students. *Open Journal of Nursing*, 7, 463-472.
- Jun WH, Lee G. (2017a). Comparing anger, anger expression, life stress and social support between Korean female nursing and general university students. *Journal of Advanced Nursing*, 73, 2914-2922.
- Jun WH, Lee G. (2017b). The role of ego-resiliency in the relationship between social anxiety and problem solving ability among South Korean nursing students. *Nurse Education Today*, 49, 17-21.
- Jun WH, Yang J, Lee EJ. (2018). The mediating effects of social support and a grateful disposition on the relationship between life stress and anger in Korean nursing students. *Asian Nursing Research*, 12, 197-202.
- Karaca A, Yıldırım N, Ankaralı H, Açıkgöz F, Akkuş D. (2017). Hemşirelik öğrencilerinin algılanan klinik stres düzeyi, stres cevapları ve başetme davranışları. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 8(1), 32-39.
- Khademian F, Aslani A, Ravangard R, Nami M, Abbasi S, Bastani P. (2021). Iranian University students' stressors and coping strategies: a qualitative study. *Journal of Education and Health Promotion* 10, 244, 1-10.
- Labrague LJ, McEnroe-Petitte DM, Papatthanasious IV, Edet OB, Tsaras K, Leocadio MC ve ark. (2018). Stress and coping strategies among nursing students: an international study. *Journal of Mental Health*, 27(5), 402-408.
- Labrague LJ. (2013). Stress, stressors, and stress responses of student nurses in a government nursing school. *Health Science Journal*, 7(4), 424-435.
- Parkes A, Sweeting H, Wight D. (2015). Parenting stress and parent support among mothers with high and low education. *Journal of Family Psychology*, 1-12.
- Rafati F, Nouhi E, Sabzehvari S, Dehghan-Nayyeri N. (2017). Iranian nursing students' experience of stressors in their first clinical experience. *Journal of Professional Nursing*, 33(3), 250-257.
- Ribeiro FMSS, Mussi FC, Pires CGS, Silva RM, Macedo TTS, Santos CAST. (2020). Stress level among undergraduate nursing students related to the training phase and sociodemographic factors. *Revista Latino-Americana de Enfermagem*, 28, e3209, 1-11.
- Salamonson Y, Andrew S, Watson R, Teo ST, Deary IJ. (2011). The SIS scale: development, reliability, and validity. *Journal of Clinical Nursing*, 20, 2078-2080.
- Suarez Garcia JM, Maestro Gonzalez A, Zuazua Rico D, Sánchez Zaballos M, Mosteiro Diaz MP. (2018). Stressors for Spanish nursing students in clinical practice. *Nurse Education Today*, 64, 16-20.
- Üstündağ H, Bostancı Z, Aydoğan B. (2019). Hemşirelik öğrencilerinin stresle başetme düzeyleri ile algıladıkları sosyal destek arasındaki ilişki. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*, 6(1), 74-83.
- Vungkhanching M, Tonsing JC, Tonsing KN. (2016). Psychological distress, coping and perceived social support in social work students. *British Journal of Social Work*, 1-15.
- Wu CS, Rong JR, Huang MZ. (2021). Factors associated with perceived stress of clinical practice among associate degree nursing students in Taiwan. *BMC Nursing*, 20, 89, 1-12.
- Yıldırım N, Karaca A, Cangur S, Açıkgöz F, Akkuş D. (2017). The relationship between educational stress, stress coping, self-esteem, social support, and health status among nursing students in Turkey: a structural

equation modeling approach. *Nurse Education Today*, 48, 33-39.

Zamani-Alavijeh F, Dehkordi FR, Shahry P. (2017). Perceived social support among students of medical sciences. *Electronic Physician*, 9(6), 4479-4488.

Zhang M, Zhang J, Zhang F, Zhang L, Feng D. (2018). Prevalence of psychological distress and the effects of resilience and perceived social support among Chinese college students: does gender make a difference? *Psychiatry Research*, 267, 409-413.

Zimet GD, Dahlem NW, Zimet SG, Farley GK. (1988). The Multidimensional Scale of Perceived Social Support. *Journal of Personality Assessment*, 52, 30-41.